

Miten tartunta todetaan?

Syyhyn epäily syntyy yleensä kutinan perusteella. Syyhyepäily on niin pieni (läpimitä 0,2–0,4 mm), että sitä on vaikea erottaa paljain silmin. Iholla on usein näppylöitä, vesirakkuloita ja raapimajälkiä. Ihottuma ei aikuisilla leviä kasvoihin. Iholta etsitään naaraspunkin käytäviä, jotka ovat yleensä rannepoimuissa ja sormien väleissä, lapsilla myös kämmenissä ja jalkapohjissa. Käytävän päässä näkyy vesikellomainen rakkula, missä naarassyhyepäily asustaa. Jos käytössä on mikroskooppi, tummana pisteenä näkyvän punkin voi poimia neulalla tunnistettavaksi.

Miten syyhy hoidetaan?

Syyhyn hoitoon on saatavilla sekä voidemainen itsehoitovalmiste että tablettina otettava reseptilääke. Koko perhe tulee hoitaa samanaikaisesti. Kutina voi onnistuneen hoidon jälkeen jatkua vielä muutaman viikon. Lääkehoidon jälkeen vaihdetaan puhtaat vuodevaatteet, patja imuroidaan ja peitto ja tynnyt tuuletetaan tai imuroidaan. Vaatteet ja vuodevaatteet pestään 60 asteen pesuohjelmassa, viedään ulos tuulettumaan tai suljetaan muovisäkkiin 3 vuorokauden ajaksi tai pakastetaan 1 vuorokauden ajaksi.

Miten syyhyn tarttuminen ehkäistään?

Laitosepidemioissa on tärkeää ehkäistä tartunnat käyttämällä kosketusvaroitoimia.

Lähteet: THL 2019

LISÄTIETOJA:

thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/infektiot
Neuvolan terveydenhoitajat/ omatyöntekijät

OHJEITA EPIDEMIOIDEN ESTÄMISEKSI VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Johdanto

Hyvä vanhempi. Sinä ja lapsesi olette meille kullan arvoisia. Käsissäsi on opas, jolla haluamme suojella lastasi erilaisten vaarattomien, mutta kiusallisten epidemioiden varalta. Kotona on hyvä tarkkailla lapsen vointia erilaisten tartuntojen näkökulmasta ja muistaa, että lasta ei voi tuoda tartunnan saaneena tai puolikuntoisena hoitoon. Mikäli lapsi sairastuu varhaiskasvatuksen/esiopetuksen aikana, ilmoitamme sairastuneesta lapsesta vanhemmille ja lapsi tulee noutaa mahdollisimman pian kotihoitoon.

Suurissa ryhmissä liikuttaessa erilaiset tarttuvut taudit leviävät hyvinkin helposti. Ryhmissä on aina lapsia, joiden immuniteetti on lähtökohtaisesti muita huonompi, joten ei ole hyvä tuoda puolikuntoista lasta tartuttamaan terveitä lapsia. Lapset leikkivät hyvinkin intensiivisesti ja arkeen kuuluu ulkoilua ja toimintaa, johon puolikuntoista lasta ei voi vaatia osallistumaan.

Ymmärrämme, että tänä päivänä työn paineet ovat suuret ja vanhemmat joutuvat tasapainoilemaan jatkuvasti työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Yksikin sairas lapsi hoidossa sairastuttaa monta lasta ryhmässään ja näin ollen hyvin monen lapsen vanhemmat joutuvat jäämään pois työstään. Annetaan siis lasten sairastaa ja toipua kaikessa rauhassa kotonaan ja tuodaan lapsi vasta täysin terveenä takaisin ryhmään. Kiitos ymmärryksestä.

FLUNSSA ELI NUHAKUUME

Oireet

Flunssan ensioireita ovat huonovointisuus, nuha ja tukkoinen nenä. Parin päivän sisällä nenä alkaa vuotaa kirkasta nestettä, joka myöhemmin muuttuu paksuksi keltaiseksi limaksi. Tavallisia oireita ovat myös yskä, aivastelu, kurkkukipu ja lämmönnousu. Pikkulapsilla kuume voi kohota aina 40 asteeseen saakka, kun taas isommilla lapsilla kuumetta on vain vähän tai ei ollenkaan.

Miten tarttuu?

Flunssa johtuu virustartunnasta ja tarttuu pisara- ja kosketustartuntana. Kylmyydellä ja kosteudella ei ole suurta vaikutusta siihen, sairastuuko lapsi.

Hoito

Flunssa on hyvin tavallinen sairaus. Flunssan itämisaika on 1-3 vrk ja kuume voi kestää 5-15 vrk. Se kestää 7-14 päivää, eikä sen parantumiseen juurikaan voi vaikuttaa hoitokeinoin. Sairaus häviää itsestään. Hoitoon/esiopetukseen lapsen toivotaan tulevan vasta yhden kuumeettoman päivän jälkeen hyvässä yleisvoinnissa.

KIHOMATO

Mikä on kihomato?

Kihomato on 3-13 mm pituinen vaalea ja sukkulamainen loinen, joka asuu ihmisen suolistossa umpisuolen alueella.

Miten kihomadot tarttuvat?

Tartunta tapahtuu, kun henkilö nielee kihomadon munia. Naarasmadot vaeltavat öiseen aikaan peräaukon tuntumaan munimaan, ja munat voivat levitä ihmisten välillä kädestä käteen ja joskus esimerkiksi ovenkahvojen tai vuodevaatteiden välityksellä. Munat säilyvät tartuttavina myös huonepölyssä. Tartunnasta oireiden alkuun kuluu noin kuukausi.

Mitkä ovat oireet?

Kihomatotauti aiheuttaa kutinaa peräaukon suulla, etenkin öisin. Kutina johtuu munien pinnalla olevasta eritteestä. Oireiden voimakkuus vaihtelee, ja aikuisilla tartunta voi olla oireeton.

Miten kihomatotartunta todetaan?

Tartuntaa epäiltäessä otetaan pumpulipuikolla näyte peräaukon iholta ja etsitään siitä laboratoriossa kihomadon munia. Munat ovat läpikuultavia ja vain 0,05 x 0,07 mm kokoisia, joten niitä ei voi havaita paljain silmin.

Miten tartunta hoidetaan?

Kihomatotartunnan hoitoon on saatavilla sekä itsehoitovalmisteita että reseptilääkkeitä. Lääkehoito uusitaan aina 2 viikon kuluttua. Yleensä koko perhe kannattaa hoitaa samanaikaisesti, ja jos päiväkotiryhmässä tai koululuokassa on useita oireisia, hoidetaan usein koko ryhmä.

Miten kihomadon tarttuminen ehkäistään?

Kihomadon munien pääsy mahasuolikanavaan pyritään estämään. Sormenkynnet leikataan lyhyiksi, jottei niiden alle jää muniä. Kädet on hyvä pestä ennen ruokailua ja wc-käynnin jälkeen, ja sormin syötäviä ruokia kannattaa välttää. Lääkkeen ottamisen jälkeisenä päivänä vaihdetaan vuode- ja muut vaatteet ja siivotaan koti. Yleensä riittää tavallinen viikkosiivous, johon kuuluu imurointi ja pintojen sekä WC:n ovenkahvojen ja hanojen huolellinen pyyhkiminen. Lasten pehmolelut on hyvä pestä ja patjat, peitot ja tyynyt imuroida. Toisinaan vaaditaan kuitenkin toistuvia lääkekuureja ja siivousta.

NOROVIRUS

Mikä on norovirus?

Kaliviruksiin kuuluvat norovirukset ovat lapsilla merkittäviä vatsataudin aiheuttajia. Norovirukset aiheuttavat usein vatsatauti-epidemiaita, esimerkiksi päiväkodeissa, sairaaloissa, kouluissa, hotelleissa, risteilylaivoissa ja kylpylöissä.

Mitkä ovat norovirusinfektion oireet?

Taudin itämisaika on 12–48 tuntia. Oireet alkavat äkillisesti. Niitä ovat kouristavat vatsakivut ja pahoinvointi, joita seuraa oksentelu. Valtaosalla sairastuneista on myös ripulia, joka on yleensä lyhykestoinen ja lievä. Osalla on myös lämpöilyä, joka voi erottaa taudin bakteeritoksiinien aiheuttamista ruokamyrkytyksistä. Oireiden kesto on yleensä 12–72 tuntia.

Miten norovirus tarttuu?

Norovirusia erittyy runsaasti sairastuneen henkilön ulosteisiin. Virukset ovat erittäin herkästi tarttuvia ja tartunta voi tapahtua suoraan henkilöstä toiseen, viruksella saastuneen veden tai elintarvikkeiden välityksellä. Tartunta voi myös levitä viruksella saastuneiden kosketuspintojen kautta. Aerosolitartunta oksenteluun liittyen on mahdollinen.

Norovirukset kestävät hyvin erilaisia ympäristöolosuhteita. Norovirus voi säilyä infektoimiskykyisenä huoneenlämmössä esimerkiksi oksennuksen tahraamassa matossa jopa 12 vuorokautta.

Miten norovirusinfektioita hoidetaan?

Norovirusinfektioon tehoavaa lääkehoitoa ei ole tarjolla. Yleensä sairaus on lievä ja paranee nopeasti, mutta joskus oireet voivat olla rajummat ja sairaus edellyttää nestehoitoa sairaalassa.

Miten noroviruksen tarttuminen ehkäistään?

- pese kädet huolellisesti, erityisesti WC-käynnin ja vaipanvaihdon jälkeen ja ennen ruokailua tai ruoanlaittoa
- pese hyvin vihannekset ja hedelmät ja vältä kypsentämättömien simpukoiden ja ostereiden syömistä
- kuumenna ulkomaiset pakastemarjat kauttaaltaan, esim. keittämällä marjoja 2 minuuttia
- puhdista ja desinfioi mahdollisesti viruksella likaantuneet pinnat huolellisesti käyttäen klooripitoista puhdistusainetta
- vaihda likaantuneet vaatteet ja vuodevaatteet välittömästi ja pese ne kuumalla vedellä

Lapsi voidaan tuoda hoitoon vasta vuorokausi tervehtymisen jälkeen – hyvässä yleisvoinnissa. Jos perheen yksi lapsi sairastuu, toistenkin perheen lasten on hyvä jäädä kotiin vanhempien hoitoon eikä kuljettaa virusta hoitopaikkaan.

PÄÄTÄI

Mikä on päätäi?

Päätäi on ihmisen loinen. Se käyttää ravinnokseen verta, jota se imee päänahasta. Päätäi lisääntyy munimalla: munat tarttuvat hiusten tyveen ja kuoriutuvat keskimäärin viikon kuluttua. Täit kehittyvät aikuiseksi 2 viikossa ja elävät noin kuukauden. Päätäi on 2–4 mm pitkä ja sen munat vaaleita, noin 1 mm pituisia.

Miten päätäit tarttuvat?

Päätäit tarttuvat suorassa kosketuksessa ihmisestä toiseen sekä kampojen, harjojen ja päähineiden välityksellä.

Mitkä ovat täitartunnan oireet?

Täin puremat kutisevat päänahassa. Raapimisalue voi tulehtua.

Miten päätäitartunta todetaan?

Yleensä pään kutina herättää epäilyn tartunnasta. Päätäitä etsitään kampaamalla hiuksia apteekista ostettavalla täikammalla. Täit löytyvät useimmiten niskasta ja korvien takaa. Myös täin munien näkeminen hiuksissa alle 6 mm etäisyydellä päänahasta riittää todisteeksi tuoreesta tartunnasta.

Miten tartunta hoidetaan?

Munia irrotetaan päänahasta täikammalla. Hiusten ja päänahan pesuun on olemassa apteekista saatavia itsehoitotuotteita. Käsittelyn onnistuminen tarkistetaan täikamman kanssa, ja tarvittaessa käsittely uusitaan. Itsehoitotuotteiden lisäksi käytetään joskus tablettimuotoista reseptilääkettä.

Täit kuolevat ihmisisännän ulkopuolella 1–2 vuorokaudessa. Hiusten kanssa kosketuksissa ollut materiaali (päähineet, kammat, harjat, pannat, hiusten kuivaukseen käytetyt pyyhkeet) puhdistetaan tai ne poistetaan käytöstä 2 vuorokauden ajaksi. Ylenmääräiseen siivoamiseen ei ole tarvetta.

Miten päätäiden tarttumisen ehkäistään?

Tartuntojen ehkäisemiseksi tulee välttää toisen henkilön kamman, harjan tai päähineen käyttöä. Lisäksi on hyvä välttää suoraa hiuskosketusta.

SILMÄTULEHDUS

Oireet

Silmän rähmiminen on tyypillinen oire silmän sidekalvon tulehduksesta. Rähmiminen voi olla runsasta ja usein silmän valkuaiset punoittavat. Tulehdus liittyy usein flunssaan ja on joko bakteerin tai viruksen aiheuttama. Jos lapsella on punoittavien ja vetistävien silmien lisäksi muita allergiaan viittaavia oireita kuten heinänuha, on todennäköistä, että allergia on myös silmäoireiden aiheuttaja.

Tartunta

Bakteerin aiheuttama silmätulehdus on erittäin tarttuva. Lapsi siirtää usein tulehduksen silmästä toiseen hieroessaan silmiään. Omat ja lapsen kädet on sen vuoksi muistettava pestä, kun lapsen silmänympärystä on kosketettu.

Hoito

Mikäli rähmiminen on runsasta eikä lakkaa parissa päivässä, se hoidetaan antibioottipoilla tai -salvalla. Lapsen saa tuoda hoitoon/esiopetukseen, kun silmätulehduksen lääkehoito on aloitettu.

SYYHY

Mikä on syyhy?

Syyhy on kutiseva ihottuma, jonka aiheuttaa syyhypunkki.

Miten syyhy tarttuu?

Syyhy tarttuu kosketustartuntana iholta. Se voi tarttua myös vaatteiden tai vuodevaatteiden välityksellä. Syyhyn tarttumiseen vaaditaan toistuva tai intensiivinen kontakti kuten samassa taloudessa asuminen. Syyhy ei yleensä tartu pelkästään kätelemällä. Tartunnan jälkeen syyhypunkki kaivautuu ihon sisään ja muodostaa käytäviä mm. sormien väleihin, ranteisiin, kyynärvarsien sisäpinnoille, kainaloihin ja genitaalialueelle. Ihottuma alkaa noin kuukauden kuluttua tartunnasta.

Mitkä ovat syyhyn oireet?

Syyhyn oireena on kutiseva ihottuma. Kutinaa esiintyy etenkin öisin. Raapimisalueet voivat tulehtua.